MALTA

QORTI CIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)

ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE

Seduta tas-27 ta' April, 2005

Citazzjoni Numru. 555/2003

A

vs.

B

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 5 ta' Gunju 2003 a fol. 1 tal-process fejn gie premess:-

Illi l-attur A u l-konvenuta **B** zzewgu fl-4 ta' Lulju, 1964;

Illi l-kunsens tal-attur ghaz-zwieg inkiseb bi vjolenza fizika u morali kif ukoll biza';

Illi l-kunsens tal-attur ghaz-zwieg imsemmi nkiseb b'qerq dwar xi kwalita tal-konvenuta li mix-xorta taghha fixklet

serjament il-hajja mizzewga kif ser jigi pruvat waqt it-trattazzjoni tal-kawza;

Illi il-kunsens tal-partijiet ghaz-zwieg imsemmi kien ivvizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha li, kif ukoll ser jigi pruvat waqt it-trattazzjoni tal-kawza, ghamlitha mpossibli ghal l-istess partijiet li jaqdu l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg;

Illi ghalhekk iz-zwieg bejn il-partijiet kien null u invalidu fil-ligi;

Illi l-istess attur talab lil din il-Qorti sabiex ghar-ragunijiet premessi:-

1. Tiddeciedi u tiddikjara li z-zwieg bejn il-partijiet tal-4 ta' Lulju, 1964 fuq imsemmi kien null u invalidu ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi;

Bl-ispejjez kontra l-konvenuta li hi minn issa ngunta in subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici u l-lista tax-xhieda a fol. 3 u 4 tal-process.

Rat il-verbal datat 11 ta' Novembru 2003, fejn Dr. Joanna Vella Cuschieri ghall-attur tat ruhha b'notifikata bl-avviz tas-smiegh tal-kawza. L-attur prezenta l-affidavit tieghu u ddikjara li ma ghandux aktar provi. Dr. Joanna Vella Cuschieri talbet li ssir notifika *ai termini* tal-**artikolu 187 (3) tal-Kap. 12**, bil-pubblikazzjoni f' gazzetta lokali wahda. Il-Qorti laqghat it-talba.

Rat il-verbali datati 14 Jannar 2004 u 5 ta' Frar 2004.

Rat il-pubblikazzjoni fil-gazzetta tal-gvern skond il-ligi datata 18 ta' Marzu 2004.

Rat il-verbal datat 1 ta' April 2004.

Rat in-nota tal-attur A datata 1 ta' April 2004, a fol. 25, li permezz taghha prezenta astratt minn gazzetta lokali.

Rat in-nota tal-attur A datata 27 ta' April 2004, a fol. 28, li permezz taghha prezenta astratt minn gazzetta lokali.

Rat il-verbal datat 13 ta' Ottubru 2004.

Rat il-verbal datat 3 ta' Frar 2005, fejn Dr. Aaron Mifsud Bonnici talab li l-kawza tibqa' ghas-sentenza. Il-Qorti pprefiggiet terminu ta' tlettin (30) gurnata lill-konvenuta biex tipprezenta n-nota ta' osservazzjonijiet bil-visto/notifika lid-difensur tal-kontro-parti li jkollhom tlettin (30) gurnata biex jirrispondu. Il-kawza giet differita ghas-sentenza ghas-27 ta' April 2005.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat il-provi kollha prodotti.

Rat l-atti kollha tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

i) PRINCIPJI LEGALI.

Illi l-attur qed jitlob li z-zwieg celebrat fl-4 ta' Lulju 1964 jigi dikjarat null u bla effett *ai termini* tas-**sub-incizi (a), (c) u (d) ta. l-artikolu 19 (1) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta**.

Illi **l-artikolu 19 (1) (a) (c) u (d) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta** jinqraw hekk kif gej:-

Artikolu 19 (1*)* *"B'zieda mal-kazijiet fejn zwieg ikun null skond xi dispozizzjoni ohra ta' dan l-Att, iz-zwieg ikun null:-*

(a) *"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bi vjolenza, sew fizika sew morali, jew biza'";*

(c) *"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb b'qerq dwar xi kwalita' tal-parti l-ohra li tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga";*

(d) *"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anolomija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg".*

Illi **l-artikolu 19 (1) (a) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta** jghid illi z-zwieg ikun null jekk il-kunsens inkiseb bi vjolenza, sew fizika sew morali, jew biza'.

Illi din il-Qorti fil-kawza fl-ismijiet **"Lorenza *sive* Laura Muscat xebba Borg vs Av. Dr. Paul Micallef u P.L. A Privitera noe."** (Prim' Awla - 17 ta' Frar 1988), qalet illi sabiex zwieg ikun invalidat fuq din il-premessa, u cjoe' **artikolu 19 (1) (a)**, il-biza' jrid jkun ta' certu gravita', pero' jista' jkun assolut jew relattiv. Il-biza' tkun assoluta meta tkun tant gravi illi ggieghel bniedem normali jibza' tant illi jidhol fiz-zwieg kontra l-volonta` tieghu. Ezempji ta' dan hu meta jkun hemm theddid ta' qtil. Il-biza' tkun relattiva meta tkun tali li jekk imposta fuq persuna timida jirrizulta f'biza' li hija relattivament gravi u dan ghaliex kollox jiddependi fuq il-karattru tal-istess persuna.

Illi fil-kaz **"Tanya Curmi vs Charles Curmi**, (Prim' Awla tal-Qorti Civili deciza fit-18 ta' Mejju 1988), inghad li *"in order to be considered as a vice of consent, regard must be had not only to the gravity of such fear, but also to the character and condition of the person subjected to the fear".*

Illi pero', kif isostnu l-awturi ***L. Wrenn**,* u ***Brown R.*** *"there must also be some objective gravity that is at least prudently feared."* Ghalkemm wiehed irid iqis biza' b'mod soggettiv, ma jistax jigi minsi l-aspett oggettiv tal-gravita' tal-biza' li dejjem fl-ahhar mill-ahhar ghandu jittiehed bhala test decisiv.

Illi sabiex wiehed jasal ghal definizzjoni ta' biza' xieraq li wiehed jirreferi ghal dak li gie msemmi fid-decizjoni **"Mary Lourdes Spiteri vs Christian *sive* Cristino Spiteri",** P.A. (F.D.) fis-6 ta' Lulju 1993), fejn f'dik is-sentenza gie ritenut li:-

"Ghal dak li jirrigwarda l-biza' din tista' tigi definita fi trepidazzjoni jew eccitament kbir fil-mohh li jigi kawzat minn xi ncident jew haga kemm ta' dak il-hin, kemm minn haga li tista' tigri fil-futur. Dan it-tahwid fil-mohh irid ikun tali li jaffettwa l-mohh ta' min qieghed jaghti l-kunsens u li jaghtih biex jevita dak li qieghed jigrilu jew dak li jista' jigrilu".

Illi fil-kawza **"Josephine Drew xebba Cutajar vs Dr. Thomas Abela u P.L. Charles Vassallo noe."** (P.A. (F.D.) fit-12 ta' Marzu 1992), il-Qorti ddefiniet biza' bhala *"dik l-offiza li titwettaq kontra l-liberta', hekk li, precizament minhabba din il-biza', 'quis cogatur ad contrahendum matrimonium".*

Illi fis-sentenza **"Mary mart Gaetano Bilocca vs Gaetano Bilocca",** (P.A. (F.D. – 16 ta' Mejju 1990) il-Qorti qalet illi biza' hija *"the effect, which force, whether physical or moral, induces in the mind of the future spouse".*

Illi l-istess inghad fil-kawza **"Joseph D'Ugo vs Rita D'Ugo"** (P.A. (F.D.) – 28 ta' Gunju 1994), fejn gie soffermat li:-

"Il-biza' tirrizulta minn tliet elementi. Fl-ewwel lok, trid tkun gravi; fit-tieni lok, il-persuna li qed jezercitaha jrid ikun kapaci, presumevolment li jesegwixxi dak li qed jhedded li jaghmel; u fit-tielet lok, il-biza' trid tkun il-mottiv principali ghaliex il-persuna tasal li tizzewweg, biex tevita l-konsegwenzi tat-theddid".

Illi dwar l**-artikolu 19 (1) (c) tal-Kap 255** dan jipprovdi li hemm kaz a' annulament taz-zwieg jekk il-kunsens ta' wiehed mill-partijiet ikun inkiseb b'qerq dwar xi kwalita' tal-

parti l-ohra li tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga.

Illi l-**artikolu 19 (1) (c)** jghid li zwieg ikun null *"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb b'qerq dwar xi kwalita' tal-parti l-ohra li tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga"*. Dina d-dispozizzjoni hi kwazi identika fil-formulazzjoni taghha ghall-**Canone 1098 tal-Kodici ta' Dritt Kanoniku** vigenti u hu evidenti li d-dispozizzjoni fil-ligi taghna giet ispirata mill-istudji preparatorji u mill-abbozzi tal-Kodici Kanoniku gja' ezistenti fl-1981, cjoe' qabel ma l-imsemmi Kodici gie effettivament promulgat. Kif din il-Qorti diversament presjeduta kellha okkazjoni li tikkummenta fis-sentenza taghha tal-4 ta' Novembru 1994 fil-kawza fl-ismijiet **"Angela Spiteri xebba Selvaggi vs Joseph Spiteri"**, l-**artikolu 23 tal-Kap. 255** ma huwiex ta' ostakolu li ssir referenza ghad-dottrina u l-gurisprudenza kanonika bhala fonti ta', u ghajnuna ghall-interpretazzjoni tad-dispozizzjoni in ezami, u dan bhalma l-fatt li ligijiet ta' pajjizi ohra ma humiex parti mill-ligi ta' pajjizna ma hux ta' ostakolu li ssir referenza ghal dawk il-ligijiet u ghall-gurisprudenza ta' dawk il-pajjizi ghall-finijiet ta' nterpretazzjoni tal-ligi domestika.

Illi l-qerq ravvizat fid-dispozizzjoni tal-**artikolu 19 (1) (c) tal-Kap. 255** jincidi <u>direttament</u> fuq l-intellett ta' xi wahda mill-partijiet fiz-zwieg u <u>ndirettament</u> fuq il-volonta' tal-persuna ngannata. F'din id-dispozizzjoni, ghalhekk, dak li jintlaqat direttament mhux il-kunsens, izda l-intellett. Kif jispjega l-gurista ***Jose' Castano***:-

"Il dolo causa direttamente errore nell'intelletto del paziente, il quale <u>ex errore</u> consente. Con la particella ex vogliamo significare l'immediata causalita' dell' errore sul consenso. L'atto di consentire pero' e' atto entittivamente di volonta". ***(Il Sacremento del Matrimonio, Roma, 1992, p. 357)***. Dan il-qerq jista' jigi kemm minn wahda mill-partijiet fiz-zwieg kif ukoll minn terza persuna. *"In definittiva, quello che conta e che <u>il dolus abbia influsso nel consenso</u>, cioe' che il consenso matrimoniale*

provenga dall' errore doloso, senza il quale il consenso non sarebbe mai stato espresso" (op. cit. P. 358).

Illi biex tissussisti s-sitwazzjoni ravvizata fil-paragrafu in dizamina jridu jikkonkorru erba' affarijiet:-

i) il-qerq perpetrat bil-hsieb li wiehed jikseb il-kunsens tal-parti;

ii) li l-qerq ikun incida fuq il-kunsens tal-parti;

iii) li l-qerq ikun jirrigwarda xi kwalita' tal-parti l-ohra; u

iv) li din il-kwalita' tkun tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga.

Illi l-attur issemmi wkoll l-**artikolu 19 (1) (d)** li jipprovdi li zwieg ikun null jekk *"vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg"*.

Illi b'difett serju ta' diskrezzjoni, l-legislatur ma riedx ifisser semplicement kwalsiasi stat ta' mmaturita' li parti jew ohra fiz-zwieg tista' tkun fiha fil-mument li jinghata l-kunsens reciproku. Li kieku l-legislatur irrikjeda maturita' shiha u perfetta, ftit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. In-nuqqas ta' *discretio judicii* hu kuncett guridiku ntrinsikament marbut mal-kapacita' ta' parti jew ohra fiz-zwieg li taghti l-kunsens liberu u xjenti taghha ghar-rabta taz-zwieg.

Illi kif jispjega ***Bersini***, id-diskrezzjoni ta' gudizzju tikkonsisti f'zewg elementi distinti izda konkorrenti u interdipendenti:-

"la piena avvertenza e il deliberato consenso….La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettiva, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la discrezione di giudizio comprende la maturita' di giudizio e la maturita' affettiva…. La maturita' di giudizio comporta una

conoscenza critica proporzionata all'atto da compiere, agli oblighi essenziali da assumersi e ai doveri cognugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturita' affettiva comporta generalmente quella adequata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotivita' che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volonta' e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo cosi' una mancanza di consenso libero (immaturita' affettiva) e ponderato (immaturita' di giudizio)" ***(Bersini. F.,*** **Il Diritto Canonico Matrimoniale (Torino, 1994)**, p. 97.)

Illi l-istess awtur ikompli jispjega li *"e necessaria la discrezione non tanto per l'atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazzione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l'eta prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrare, per qualsiasi motivo, la capacita' intellettiva e volitiva sopra descritta sia gravemente alterata o ad dirittura mancante, si dovra' ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio. "……..se il soggetto non e' in grado di superare (i) condizionamenti interiori, allora si dira' che la scelta di lui non e stata libera; In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioe' col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica societa' coniugale, sia nei rigwardi dell' altra parte sia nei rigwardi della parole"* ***(Pompedda, MF.,*** **Incapacita' di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento (Bologna, 1991)**, pp. 231, 233).

Illi l-awtur ***Viladrich*** jispjega li:-

"The discretion of judgment refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring" **(*Viladrich, P.J.*, Matrimonial Consent in Code of Cannon Law Annotated (Montreal, 1993*)***, *p. 686).*

(ii) APPREZZAMENT TAL-PROVI PRODOTTI.

Illi mill-provi prodotti jirrizulta li l-partijiet izzewgu fl-4 ta' Lulju 1964 u dan biss wara li kienu ilhom jafu lil xulxin biss ftit xhur. Jidher li l-attur qed jallega li dan iz-zwieg sehh f'qasir zmien peress li l-konvenuta harget tqila minn relazzjoni tieghu maghha, u jghid u jallega minhabba li l-istess konvenuta kellha biss 17 ilsena u nofs, saret pressjoni fuqu sabiex jizzewweg lill-konvenuta, fejn huwa fil-fatt jixhed li anke gie mhedded mir-ragel li kien jghix ma' omm il-konvenuta.

Illi dan apparti li huwa jghid li kellu pressjoni wkoll mill-genituri tieghu u z-zwieg tieghu sehh f'qasir zmien. Illi pero' din il-Qorti tinnota li l-unika xhieda li ressaq l-attur kienet fil-fatt tieghu biss, u jidher li l-versjoni tieghu ma' hija kkoroborata bl-ebda mod, lanqas b'semplici data meta twieldet din it-tarbija li allegatament giet koncepita qabel iz-zwieg.

Illi minkejja l-fatt li l-istess attur jghid li mill-ewwel induna li kien ghamel zball meta zzewweg lill-konvenuta, u jidher li qed isostni li huwa zzewweg bil-fors ghaliex l-istess konvenuta harget tqila, xorta jibqa' l-fatt li huwa ghex mal-konvenuta ghal aktar minn hamsa u tlettin sena, u minkejja li huwa jghid li kienu inkompatibbli, kellhom disghat itfal. Ghalhekk meta jghid li *"raport bejnietna bhala mizzewwgin qatt ma' kien hemm hlief dak sesswali",* din il-Qorti thoss li b'hekk l-attur qed verament jisvaluta is-serjeta' ta' din is-sitwazzjoni u n-natura gravi tat-talba minnu mressqa.

Illi din il-Qorti thoss li kull ma' hemm f'din il-kawza huma ghalhekk allegazjonijiet li bl-ebda mod ma gew ippruvati mill-attur. Fil-fatt mhux hekk biss izda incidenti li jsemmi jistghu jaghtu lok ghal separazzjoni, kif jidher li gja sehh, izda certament ma jistghux u qatt ma' jistghu jigu kkunsidrati bhala bazi ta' talba ta' annulament.

Illi ghalhekk l-istess talba attrici ma' tistax tigi milqugha *stante* li l-allegazjonijiet ta' l-attur abbazi ta' l-**artikolu 19 (1) (a) tal-Kap 255** ma gewx ippruvati fil-grad rikjest mill-ligi; dwar l-**artikolu 19 (1) (c)** assulutament ma' hemm ebda bazi ta' prova, izda allegazjoni mill-attur; u dwar l-**artikolu 19 (1) (d)** lanqas biss hemm il-minimu ta' prova. Dwar l-incidenti li sehhew waqt iz-zwieg, il-Qorti tikkonferma li dawn jistghu jaghtu lok ghal kawza jew bazi ta' separazzjoni jew firda personali, izda mhux ghall-kaz ta' annullament.

Illi ghalhekk it-talba attrici ghandha tigi michuda.

<u>III. KONKLUZJONI.</u>

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi,** billi minkejja il-kontumacja tal-konvenuta, **tichad it-talba attrici** *stante* li hija infondata fil-fatt u fid-dritt ghar-ragunijiet fuq premessi.

Bl-ispejjez kollha kontra l-attur.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------